

- України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 р., № 15-рп/2004 // Урядовий кур'єр від 17.11.2004. - № 219.
22. Махніцький О.І. Застосування та інтерпретація принципу верховенства права у конституційному правосудді // Наукові праці НУ ОЮА. – 2013. – Т. XIII. – С. 44.
 23. Городовенко В. До питання визначення правової природи та системи принципів судового права // Право України. – 2015. - №3. – С. 47.
 24. Рибченко А. О. Принцип верховенства права та специфіка його реалізації в адміністративному судочинстві України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/1817/%D0>.
 25. Крижова О.Г. Впровадження принципу верховенства права в правозастосовну діяльність: концептуальні аспекти // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14kohdka.pdf>.
 26. Доклад о верховенстве права: Венецианская комиссия: принято на 86 пленарном заседании Венецианской Комиссии (Венеция, 25–26 марта 2011 года) / Питер ван Дейк, Грет Халлер, Джеффри Джоуэлла, Каарло Туори [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.google.com/#sclient=psy&hl=en&biw=1440&bih=752&source=hp&q=%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4+%D0%92%D0%B5%2,or.g_s.r_pw.&fp=edbb3c8805231c46.
 27. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446.
 28. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) від 25 грудня 1997 року N 9-зп // Офіційний вісник України від 22.01.1998. - 1998 р., № 1, стор. 169, стаття 25, код акту 4621/1998.
 29. Ківалов С., Біла-Тіунова Л. Теоретико-правові засади адміністративного судочинства: проблеми і перспективи // Право України. – 2013. - № 12. – С. 195-196; Назаров І. Джерела судового права // Право України. – 2015. – № 3. – С. 56.
 30. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 30, ст.260.

ПРОБЛЕМИ УНІТАРИЗМУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ В УКРАЇНІ

Сердюк Н. А.

(кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, заступник декана юридичного факультету Київського національного лінгвістичного університету)

Анотація. *Стаття присвячена теоретико-правовому аналізу правового статусу Автономної Республіки Крим та напруженої політичної ситуації в Україні та світі що, пов'язана з анексією Криму. Проаналізовано внутрішнє і міжнародне законодавство щодо зазначеної ситуації, причетність сторін до конфлікту та ставлення до нього світової спільноти. Автор акцентує увагу, що оптимальною конституційною моделлю державного устрою України є унітарна конституційно децентралізована держава.*

Ключові слова: *форма держави, унітарна держава, адміністративно-територіальний устрій, територіальна цілісність, автономія, Автономна Республіка Крим, анексія.*

Аннотація: *Статья посвящена теоретико-правовому анализу правового статуса Автономной Республики Крым и напряженной политической ситуации в Украине и мире, которая спровоцирована незаконной аннексией Крыма. Проанализированы внутреннее и международное законодательство по сложившейся ситуации, причастность сторон к конфликту и отношение к нему мирового сообщества. Автор акцентирует внимание, что оптимальной конституционной модели государственного устройства Украины является унитарное конституционно децентрализованное государство.*

Ключевые слова: *форма государства, унитарное государство, административно-территориальное устройство, территориальная целостность, автономия, Автономная Республика Крым, аннексия.*

Summary: *Article is devoted to theoretical and legal analysis of the legal status of the Autonomous Republic of Crimea and hard political situation in Ukraine and the world which associated with the annexation of the Crimea. Analyzed the internal and international legislation regarding this situation, the involvement of the parties to the conflict and the attitude to it the world community. The author emphasizes that the optimal constitutional model of government of Ukraine is a unitary decentralized state*

Keywords: *form of state, unitary state, administrative divisions, territorial integrity, autonomy, Crimea, annexation.*

Форма держави, як і будь-яке інше соціально-політичне явище, – історично зумовлений наслідок розвитку державно-організованого суспільства. В епоху Античності держава, як соціально-правовий феномен привернула увагу мислителів того часу, які

досліджували особливості здійснення державної влади різних державах. Мислителі епох Середньовіччя, Просвітництва та Нового часу форму держави розглядали як організацію системи державної влади. Становлення єдиного розуміння поняття “форма держави” відбувалось в епоху Новітнього часу, коли держави зазначене поняття почали розглядати в єдності його елементів: форми правління, режиму та устрою.

У сучасних умовах, коли виникла реальна загроза територіальній цілісності та втрати суверенітету України, появою сепаратистських настроїв у деяких регіонах України, анексією Автономної Республіки Крим, проблема правового статусу Автономної Республіки Крим набуває особливої актуальності.

Це обумовлено низкою об’єктивних та суб’єктивних, внутрішніх та зовнішніх чинників, зокрема:

1. Автономна Республіка Крим займає особливе місце у системі адміністративно-територіального устрою України, а сам кримський регіон характеризується своєрідними органами влади, які не властиві усім іншим адміністративно-територіальним одиницям в Україні.

2. Кримська автономія пов’язана з певними географічними, національними, етнічними, економічними, мовними, соціальними та іншими особливостями, а також – з намаганням частини політичних сил півострова до автономного вирішення відповідних регіональних питань.

3. В Україні останнім часом можна спостерігати спроби деяких політичних сил реформувати адміністративно-територіальний устрій, місцеве самоврядування та систему територіальної організації влади з позицій тотальної регіоналізації, федералізації України та відокремлення автономного утворення.

Як зазначає Л. С. Гамбург, за своєю територіальною організацією унітарні держави можуть бути простими та складними; мати двохланковий, трьохланковий, чотирьохланковий адміністративно-територіальний поділ або взагалі не мати його; бути централізованими або децентралізованими тощо [1, с.6]. Більшість з них включають у себе тільки ті чи інші адміністративно-територіальні одиниці, або не мають їх взагалі.

Однак, є чимало й таких складних унітарних держав, які мають у своєму складі автономії. Іноді такі країни називають навіть “унітарними державами з автономними включеннями”. Такою, принаймні де-юре, є Україна. Виходячи із напруженої політичної ситуації в Україні та анексії Автономної Республіки Крим Російською Федерацією, необхідно ґрунтуватися на існуючих легітимних нормативно-правових актах, звертаючи увагу на фактичну ситуацію в країні.

Згідно з ст. 134 Конституції України Автономна Республіка Крим є невід’ємною складовою частини України і в межах повноважень, визначених Конституцією України, вирішує питання, віднесені до її відання [2].

Конституційна модель територіального устрою України дозволяє ідентифікувати Україну, як унітарну державу із складною структурою. Її “ускладнюючим” елементом є Автономна Республіка Крим – адміністративно-територіальна автономія, яка є регіоном з особливим конституційно-правовим статусом.

Автономна Республіка Крим є формою здійснення територіальної (адміністративної) автономії, тобто права її населення самостійно вирішувати певні питання регіонального значення в межах Конституції і законів України та прийнятих на їх основі актів Автономної Республіки Крим.

Наявність таких автономних утворень, ускладнює територіальну організацію держави, вносить у неї певну асиметрію. Проте, сама по собі наявність на території тієї чи іншої країни однієї, двох або навіть більше автономій ще не виводить її за рамки унітарності та не перетворює її у федерацію.

Можна стверджувати, що Автономна Республіка Крим відповідає світовим стандартам регіоналізму, є особливим регіоном у складі України із статусом адміністративно-територіальної автономії.

Ключовим поняттям для розуміння того, що являє собою адміністративно-територіальна автономія, є територіальна автономія. Територіальна автономія означає, що

самоврядні територіальні одиниці мають самостійність у рамках конституції та/або закону. Така автономія – це форма децентралізації публічної влади в унітарній державі на рівні регіону, який має деякі особливості свого розвитку [3, с.108].

Звичайно статус автономії надається частинам унітарної держави, які відрізняються від інших територіальних одиниць за своїм національним складом, історичним традиціям, географічним розташуванням (наприклад, острівний статус, відносна віддаленість). При цьому національно-етнічний або етнолінгвістичний фактор, хоча є й істотним, але не завжди визначальним. Саме цим пояснюється, скажімо, те, що в такій мононаціональній унітарній державі, як Італія, запроваджена й успішно діє обласна автономія.

Територіальна автономія виникає не внаслідок акту самовизначення її населення, а має открий характер, тобто дарований державою, надається державою зверху. Воля ж населення того чи іншого регіону до автономії, матеріалізована в якійсь об'єктивній формі (наприклад, виражена на місцевому референдумі), при цьому враховується, але ніяких правових наслідків не породжує.

6 березня 2014 р. депутатами Верховної Ради в Криму, було прийнято Постанову Верховної Ради Автономної Республіки Крим “Про проведення загальнокримського референдуму”. У преамбулі цієї постанови зазначається, що Верховна Рада Автономної Республіки Крим, виражає величезну тривогу стосовно громадсько-політичної ситуації, що виникла у Криму, в цілях реалізації волевиявлення населення Криму і в зв'язку з відсутністю легітимних органів державної влади в Україні та у своїх діях керується п. 7 ч. 1 ст. 18 та п. 3 ч. 2 ст. 26 Конституції Автономної Республіки Крим. В п. 7 ч. 1 ст. 18 йдеться про те, що до відання Верховної Ради АРК належить призначення і проведення республіканських (місцевих) референдумів з питань, віднесених до відання Автономної Республіки Крим; а п. 3 ч. 2 ст. 26 Конституції АРК містить положення щодо компетенції Верховної Ради АРК, до яких, серед інших, відноситься прийняття рішення про проведення республіканського (місцевого) референдуму [4].

Відповідно до ст. 135 Конституції України [2] нормативно-правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим та рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим не можуть суперечити Конституції і законам України та приймаються відповідно до Конституції України, законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України та на їх виконання.

11 березня 2014 р. Верховна Рада Автономної Республіки Крим прийняла Декларацію незалежності Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (яка рішенням Конституційного суду України від 20.03.2014 р. №3-рп / 2014 була визнана неконституційною), що “проголосила Автономну Республіку Крим включно з містом Севастополь суверенною державою, яка за відповідних результатів референдуму 16 березня 2014 р. має право звернутися до Російської Федерації щодо включення території до складу федерації на правах суб'єкта [8].

Відповідно до ст. 73 Конституції України [2] виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України.

Постановою Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 6 березня 2014 р. було встановлено положення про входження до складу Російської Федерації в якості суб'єкта Російської федерації та призначення на 16 березня 2014 р. загальнокримського референдуму, на який було винесено такі альтернативні запитання: “Ви за возз'єднання з Росією на правах суб'єкта Російської Федерації?” та “Ви за відновлення чинності Конституції Республіки Крим 1992 року і за статус Криму як частини України?”.

За підсумковими результатами референдуму, за “входження Криму до складу Росії як суб'єкта Російської Федерації” проголосувало 96,77% учасників голосування, за “збереження Криму у складі України і відновлення Конституції Криму 1992 року” – 2,51% [4].

У місті Севастополі проходив окремих референдум, оскільки місто відповідно до Конституції України має спеціальний статус та формально не входить до Автономної Республіки Крим. Підтримали приєднання до Російської Федерації 474137 осіб з Севастополя, хоча населення міста відповідно до даних міського управління статистики становило на 01 листопада 2013 року 383 499 осіб [5], тобто за від'єднання Севастополя від України проголосували 123% жителів міста.

Сьогодні жоден із чинних в Україні законів не визначає порядку проведення місцевих референдумів, отже, механізм реалізації права громадян на прийняття рішень з питань місцевого значення шляхом проведення місцевого референдуму відсутній, а відтак проведення будь-якого місцевого референдуму за існуючого нормативно-правового регулювання є неможливим.

Пунктом 20 ч. 1 ст. 92 Конституції [2] встановлено, що організація і порядок проведення виборів і референдумів визначаються виключно законами України.

Між тим закон про всеукраїнський та місцеві референдуми, яким у 1991 р. було врегульовано питання ініціювання та підготовки проведення місцевого референдуму, згідно з п. 4 р. XIII Прикінцеві положення Закону України “Про всеукраїнський референдум” від 6 листопада 2012 р. № 5475-VI визнано таким, що втратив чинність.

Чинна Конституція України містить положення, відповідно до якого систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони у містах, селища і села.

Нехтуючи положеннями Основного закону, та нормами міжнародного права, зокрема, Гаазькими конвенціями 1907 р., IV Женевською конвенцією 1949 р., положеннями Гельсінкського заключного акту 1975 р., про непорушність кордонів у Європі, Будапештським меморандумом 1994 р. про гарантії безпеки Україні, Договором про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Росією 1997 р., Договором між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон від 28 січня 2003 р. – анексія Криму знайшла своє “юридичне” оформлення у Договорі між Російською Федерацією і Республікою Крим про прийняття до складу Російської Федерації Республіки Крим та утворення в складі Російської Федерації нових суб’єктів.

Договір був підписаний 18 березня 2014 р. Президентом Російської Федерації В. В. Путіним з однієї сторони, та самопроголошеним Прем’єр-міністром С. В. Аксьоновим, (призначення якого було визнано Указом виконуючого обов’язків Президента України О. В. Турчиновим “Про Голову Ради міністрів Автономної Республіки Крим” незаконним), Головою Верховної Ради в Криму В. А. Константиновим, а також представником міста Севастополь О. О. Чалим, з іншої сторони.

Зокрема, у Договорі йдеться про те, що “у складі Російської Федерації утворюються нові суб’єкти – Республіка Крим і місто федерального значення Севастополь, а Республіка Крим вважається прийнятою в Російську Федерацію з дати підписання цього Договору” [6].

18 березня 2014 р. Верховна Рада України прийняла Декларацію “Про боротьбу за звільнення України”, в якій звертає увагу урядів та парламентів світу, міжнародних організацій та світової громадськості, що “український народ ніколи не визнає анексію невід’ємної частини своєї території – Автономної Республіки Крим, захопленої Росією з брутальним порушенням фундаментальних норм міжнародного права та загально визнаних принципів співжиття держав. Верховна Рада України звертається до всіх членів міжнародного співтовариства з наполегливим проханням утриматись від міжнародного визнання так званої “Республіки Крим” та анексії Криму і міста Севастополя до складу Росії у якості нових суб’єктів Федерації. Від імені народу України Верховна Рада України заявляє, що Крим був, є та буде в складі України. Український народ ніколи і за жодних умов не припинить боротьбу за звільнення Криму, якою б важкою і тривалою вона не була” [7].

У Декларації наголошується, що “Росія зухвало порушила не тільки чинне законодавство суверенної України, але й фундаментальні норми міжнародного права, закріплені у Статуті ООН, Статуті Ради Європи, Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 1975 р. та інших підсумкових документах НБСЄ/ОБСЄ, Угоді про створення Співдружності Незалежних Держав від 1991 р., Меморандумі про гарантії безпеки у зв’язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 р. між Україною, США, Росією та Великою Британією про неядерний статус України, Договорі про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 1997 р.” [7].

У Декларації сказано, що “вперше після завершення Другої світової війни загально визнані кордони Європи цинічно “перемальовує” країна, яка за багатосторонніми і

двосторонніми договорами гарантувала територіальну цілісність України, недоторканність і непорушність її кордонів. Єдиним неприхованим мотивом Російської Федерації у здійсненні цього міжнародного злочину є горезвісна доктрина “приростання руського світу” [7].

Проект резолюції щодо підтримки територіальної цілісності, суверенітету і незалежності України, констатації нелегітимності референдуму в Криму, заклику до світової спільноти не визнавати результати цього незаконного референдуму був розглянутий Радою Безпеки ООН 15 березня 2014 р. За результатами розгляду проекту резолюції “за” висловилися 13 країн, “проти” – Росія та одна країна - Китай - утрималися. Оскільки Російська Федерація є одним із 5 постійних членів Ради Безпеки ООН, таке рішення не було прийняте.

27 березня 2014 р. Генеральною Асамблеєю ООН в Нью-Йорку було розглянуто проект резолюції, ідентичний проекту поданому до Ради Безпеки ООН. У документі йдеться про визнання недійсним референдуму у Криму та про підтримку територіальної цілісності України. Проти резолюції проголосували 11 країн, серед яких Вірменія, Білорусь, Болівія, Куба, КНДР, Нікарагуа, Росія, Судан, Сирія, Венесуела і Зімбабве. Сто країн проголосували “за”, а 58, серед яких Китай, утрималися [8].

Резолюції Генеральної Асамблеї ООН носять рекомендаційний, а не обов’язковий характер, на відміну від резолюцій Ради Безпеки ООН, вони тільки декларують ставлення членів ООН до важливих світових проблем.

15 квітня 2014 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України”, який визначає статус території України, тимчасово окупованої внаслідок збройної агресії Російської Федерації, встановлює особливий правовий режим на цій території, визначає особливості діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах цього режиму, додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб.

Згідно з Законом “тимчасово окупованою територією є сухопутна територія Криму й Севастополя, внутрішні води цієї території й повітряний простір над нею. Тимчасово окупована територія є невід’ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції й українського законодавства” [9].

Відповідно до Закону, Україна не визнає примусового присвоєння іноземного громадянства жителям окупованої території.

Закон також установлює заборону діяльності органів, створених або обраних на тимчасово окупованій території в порядку, що суперечить Конституції й законам, а їх рішення передбачається визнати незаконними.

Закон від 15 квітня 2014 р., як і Декларація “Про боротьбу за визволення України” та Проект Резолюції щодо підтримки територіальної цілісності, суверенітету і незалежності України, констатації нелегітимності референдуму в Криму, заклику до світової спільноти не визнавати результати цього незаконного референдуму є свідченням того, що Україна заявляє, що Крим був, є та буде в складі України, всупереч заявам та діям держави-окупанта.

В деяких регіонах України, зокрема, Донецькій та Луганській областях, на даний момент стоїть гостро питання зміни статусу цих областей на суб’єктів федеративної української держави, шляхом проведення нелегітимних місцевих референдумів та самопроголошення так званих “народних республік”.

В цих регіонах проводяться спроби здійснення місцевих референдумів за “кримським сценарієм”, лише 11 травня 2014 р. було організовано чотири референдуми, істинну мету яких важко прослідкувати, оскільки цілі, які ставлять перед собою їх організатори різняться між собою: приєднання до Дніпропетровської області, федералізація регіонів, децентралізації влади у межах України, проголошення окремих республік. Можна припустити, що проведення зазначених референдумів здійснювався з метою дестабілізації ситуації в країні та недопущення проведення президентських виборів 25 травня 2014 р. та відволікти увагу світу від незаконно анексованої Автономної Республіки Крим.

Щодо неодноразово висловлюваних пропозицій федералізації України, зазначимо, що аналіз відомих світовій практиці різновидів державного устрою, а також вікових традицій

вітчизняного державотворення, вказує на те, що сьогодні Україна, – об’єктивно і суб’єктивно, – ближча до унітарної децентралізованої держави, звичайно лише за умови виходу із так званої “політичної кризи” та стабілізації ситуації. Незважаючи на перманентні дискусії та твердження про те, що історично Україна тяжіє до федералізму, пропозиції щодо федеративного устрою України слід вважати штучними та такими що не відповідають історичним та, передусім, існуючим політико-правовим реаліям.

Якщо централізована федерація є для державності України небезпечною і небажаною, то реалізація ідеї децентралізованої федерації в Україні, на якій наполягають деякі сепаратистські кола, стала б політичною і соціальною катастрофою. За таких умов, за висновками більшості вітчизняних експертів, оптимальна конституційна модель державного устрою України – унітарна конституційно децентралізована держава з адміністративно-територіальною автономією – Автономною Республікою Крим.

Розглянувши проблеми унітаризму України та особливості територіальної автономії, можемо зробити такі висновки: а) де-юре, Україна є унітарною відносно децентралізованою державою із територіальною автономією – Автономною Республікою Крим; б) де-факто, Кримський півострів анексований Російською Федерацією та приєднаний на правах суб’єкта федерації до Росії; в) переважна більшість країн міжнародної спільноти підтримують територіальну цілісність України та не визнає результати референдуму у Криму, водночас ряд країн із авторитарним режимом визнають анексію Автономної Республіки Крим легітимною; г) оптимальною конституційною моделлю державного устрою України є унітарна конституційно децентралізована держава.

Розвиток української держави та її форми можлива за чотирма сценаріями: реалістичний (повільна стагнація), песимістичний (колапс влади і розпад країни), авторитарний, оптимістичний. Динаміка кожного із них залежить від консолідованої політичної позиції щодо майбутнього країни та перенесення ідеологічної конкуренції на конкретні варіанти дій у межах спільної парадигми. Першою і головною на даний момент консолідованою позицією повинно стати визначення внутрішніх та зовнішніх політичних пріоритетів із міркувань національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Гамбург Л. С. Особливості та проблеми унітаризму України (у зв’язку з політико-правовим статусом Автономної Республіки Крим) / Л. С. Гамбург, П. Г. Назаренко // Держава та регіони. – 2011. – № 3. – С. 5-12.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к / 96-ВР // Відомості ВРУ. – 1996. – № 30. – ст. 41.; [із змінами, внесеними Законом України від 21.02.2014 р. № 742-VII] // Відомості ВРУ. – 2014. – №11. – ст. 143.
3. Пахолок В. М. До питання становлення автономії в складі України / В. М. Пахолок // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки. – 2012. – № 20. – С. 107-111.
4. О проведенні общекрымского референдума: Постанова ВР АРК от 06.03.2014 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.crimea.ua/ua/act/11689>.
5. Дані Управління статистики в м. Севастополь щодо чисельності населення на 1 листопада 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sevstat.sevinfo.com.ua/statist_info/demografia/chislo_naselenia/arxiv_2013/ludi_1013.pdf.
6. Договор между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kremlin.ru/acts/20605>
7. Про боротьбу за звільнення України: Декларація від 20.03.2014 р. // Відомості ВРУ. – 2014. – №15. – ст. 580.
8. Коментар МЗС України щодо схвалення Генеральною Асамблеєю ООН резолюції «Територіальна цілісність України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/comments/890-komentar-mzs-shhodo-skhvalennya-generalnoju-asamblejeju-oon-rezolyuciji-teritorialna-cilisnisty-ukrajini>
9. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. №1207- VII // Голос України. – 2014. – №83.